

KRÍZOVÝ MANAŽMENT NA MINISTERSTVE OBRANY SR

Zuzana Laurová, Mária Machynová^{*)}

ABSTRAKT

Príspevok popisuje inštitucionálny rámec krízového manažmentu na Ministerstve obrany SR, účasť Ministerstva obrany SR na národnom a medzinárodnom krízovom manažmente, prípravu na krízové situácie a plnenie úloh civilnej ochrany z pohľadu oddelenia krízového manažmentu.

Kľúčové slová:

Ministerstvo obrany SR, krízový manažment, oddelenie krízového manažmentu

ABSTRACT

This article describes the crisis management functional and institutional framework at Ministry of Defence, participation of Ministry of Defense in national and international crisis management, preparation for crisis situations and tasks of civil protection in terms of department of crisis management.

Key words:

Ministry of defense, crisis management, department of crisis management

1 ÚVOD

Krízový manažment a prevencia konfliktov vrátane operácií mimo článku 5 Severoatlantickej zmluvy predstavujú v súčasnosti jednu z hlavných oblastí pokračujúcej adaptácie NATO a EÚ na meniacu sa bezpečnostnú situáciu vo svete. Táto skutočnosť, ako aj aktuálne bezpečnostné hrozby kladú krízový manažment do popredia na medzinárodnej, národnej a aj na rezortnej úrovni.

Koordinátora úloh krízového manažmentu na Ministerstve obrany SR (ďalej len „MO SR“) vykonáva oddelenie krízového manažmentu (ďalej len „OKrM“) vytvorené podľa zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny

^{*)} 1. Zuzana Laurová, Ing., Ministerstvo obrany SR, oddelenie krízového manažmentu, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, 0960 312 716, 0960 312 554.
2. Mária Machynová, Ing., Ministerstvo obrany SR, oddelenie krízového manažmentu, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, 0960 312 716, 0960 312 554.

a vojnového stavu v znení neskorších predpisov. Na plnení úloh krízového manažmentu sa však podieľajú všetky organizačné zložky MO SR a generálny štáb ozbrojených síl SR.

2 FUNKCIONÁLNY RÁMEC KRÍZOVÉHO MANAŽMENTU

2.1 REZORTNÝ KRÍZOVÝ MANAŽMENT

OKrM je osobitný útvar v priamej podriadenosti ministra určený na plnenie úloh, ktoré pre MO SR vyplývajú zo zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov; zároveň plní úlohy, ktoré súvisia so zachovaním bezpečnosti a obrany štátu, pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu, núdzového stavu a pri mimoriadnej situácii.

2.1.1 INTERNÉ NORMATÍVNE AKTY

MO SR sa v oblasti krízového manažmentu riadi najmä týmito internými normatívnymi aktmi:

Smernice MO SR č. 39/2009 o príprave na riešenie krízových situácií a o ich riešení

Smernice MO SR č. 39/2009 sú ustanovené podľa čl. 7 ods. 2 smernice vlády SR, ktorou sa upravuje spôsob vyznamenania o vypovedaní vojny, vyhlásení vojnového stavu, výnimočného stavu, núdzového stavu alebo mimoriadnej situácií na území SR. Smernice MO SR č. 39/2009 upravujú opatrenia pri príprave na riešenie krízových situácií, opatrenia po vypovedaní vojny, vyhlásení vojnového stavu, výnimočného stavu, núdzového stavu alebo mimoriadnej situácií na území SR; smernice upravujú aj opatrenia na riešenie mimoriadnej udalosti. V smerniciach je obsiahnuté vymedzenie základných pojmov, príprava na riešenie krízových situácií, popis výkonných orgánov a skupín vrátane ich prípravy, opatrenia po vypovedaní vojny a po vyhlásení vojnového stavu, opatrenia po vyhlásení výnimočného stavu, núdzového stavu alebo mimoriadnej situácie, opatrenia po vzniku mimoriadnej udalosti; smernice ustanovujú aj potrebnú dokumentáciu a preverku.

Smernice nadobudli účinnosť v júni 2009 a po vykonaní organizačných zmien v rezorte obrany boli vydané nové smernice, ktorými sa upravujú smernice MO SR č. 39/2009.

Nariadenie ministra obrany SR č. 40/2009 o krízovom štábe Ministerstva obrany Slovenskej republiky

Nariadenie ministra obrany SR č. 40/2009 bolo vydané podľa § 5 ods. 1 písm. a) zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov a v súlade s čl. 3 ods. 2 smerníc ministerstva obrany č. 39/2009.

V nariadení je popísaná pôsobnosť a zloženie krízového štábu MO SR a jeho súčasťou je aj štatút krízového štábu MO SR. V štatúte krízového štábu MO SR sú podrobne rozpísané úlohy a činnosť predsedu, podpredsedov a jednotlivých členov

krízového štábu MO SR, povolanie alebo uvádzanie krízového štábu MO SR do pohotovosti a spôsob a priebeh rokovania krízového štábu MO SR.

Nariadenie ministra obrany SR č. 38/2009 o určení rozsahu pôsobnosti veliteľa pri rozhodovaní o okamžitom použití vojakov ozbrojených síl a o nevyhnutnej logistickej podpore potrebnej pri riešení mimoriadnej udalosti

Nariadenie ministra obrany SR č. 38/2009 bolo vydané v súlade s § 4 ods. 6 zákona č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách SR v znení neskorších predpisov. Minister obrany ním určil rozsah pôsobnosti veliteľov na plnenie úloh súvisiacich s okamžitým použitím vojakov OS SR a s nevyhnutnou logistickou podporou potrebnou na riešenie mimoriadnej udalosti na území SR s cieľom vykonávať záchranné práce. Nariadenie je určené veliteľovi pozemných síl, veliteľovi vzdušných síl a veliteľovi síl výcviku a podpory, ktorí môžu určiť vojakov a logistickú podporu zo zväzkov, útvarov, úradov a zariadení OS SR vo svojej pôsobnosti. O určení síl a prostriedkov nad rozsah rozhoduje minister obrany.

Plán činnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky pri uvádzaní do pohotovosti a do plnej pohotovosti

Je utajovaného charakteru stupňa „V“.

2.1.2 ODBORNÉ PRÍPRAVY

OKrM realizuje v rámci MO SR odborné prípravy na zabezpečenie úloh v oblasti krízového manažmentu. Odborné prípravy sú pripravované a realizované pre dotknuté organizačné zložky MO SR a ich cieľom je oboznámiť účastníkov s dokumentáciou v oblasti krízového manažmentu a úlohami z nej vyplývajúcimi. Odborné prípravy, vykonané formou prednášok, sú zvlášť určené pre pohotovostnú časť krízového štábu MO SR, vedúcich skupín na podporu krízového štábu MO SR a krízový štáb MO SR.

2.2 MEDZINÁRODNÝ KRÍZOVÝ MANAŽMENT

SR sa ako plnohodnotný člen NATO podieľa na plnení úloh medzinárodného krízového manažmentu.

2.2.1 SYSTÉM REAKCIE NATO NA KRÍZY

Severoatlantická rada 30. septembra 2005 schválila nový systém krízového manažmentu NATO (NATO Crisis response system – NCRS) ako jednotný, efektívny a plne integrovaný nástroj krízového manažmentu NATO. Všetky členské štáty boli vyzvané na prispôsobenie svojich národných systémov a zabezpečenie ich kompatibility so zásadami a procedúrami stanovených v manuáli NCRS. Vlastný NCRS poskytuje Aliancii a jej členským štátom súhrn dohodnutých opatrení, ktoré im umožňujú primerane reagovať na všetky predvídateľné krízové situácie, ktorým môže NATO čeliť. Z toho dôvodu bolo rozhodnuté vládou SR implementovať NCRS do podmienok krízového manažmentu. Nadrežortným koordinátorom implementácie sa stal minister obrany SR.

Medzirezortná pracovná skupina, určená na plnenie úloh implementácie zabezpečila vypracovanie zoznamu opatrení Národného systému reakcie na krízové situácie (NSRKS), ktorý schválila vláda SR uznesením č. 161 z 12. marca 2008. Z neho vyplynula povinnosť pre zodpovedné ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy vypracovať katalógové listy k jednotlivým opatreniam, ktoré oddelenie krízového manažmentu zapracovalo do Katalógu krízových opatrení NSRKS schváleného vládou SR uznesením vlády SR č. 441 zo 17. júna 2009. Toto uznesenie stanovilo pre rezorty úlohu rozpracovať opatrenia NSRKS na všetkých úrovniach riadenia. Úroveň implementácie sa precvičuje počas cvičenia krízového manažmentu NATO CMX.

2.2.2 CVIČENIA KRÍZOVÉHO MANAŽMENTU NATO CMX

Cvičenia krízového manažmentu NATO sú cvičenia na vysokej strategickej úrovni s využitím politicko-vojenských konzultácií a rozhodovacieho procesu NATO. Určené sú na precvičenie súčasných a overenie pripravovaných opatrení a postupov krízového manažmentu NATO. Cvičenia majú kľúčovú úlohu pri udržiavaní a zlepšovaní schopnosti NATO zvládnuť krízy a sú tiež prostriedkom na precvičenie a orientáciu štábov NATO a členských krajín pri riešení úloh kladených na krízový manažment.

Skúsenosti a odporúčania z každého cvičenia sú využívané pri ďalšom rozvoji a zdokonaľovaní krízového manažmentu NATO vrátane riešenia náhlych kríz a vedenia operácií.

V rámci prípravy cvičenia prebieha v NATO plánovací proces, ktorého cieľom je stanoviť rámec cvičenia a vypracovať jeho kompletnú dokumentáciu. Celý proces sa uskutočňuje formou cyklu plánovacích konferencií. V rámci jednotlivých plánovacích konferencií prebieha plánovací proces v odborných syndikátoch vytváraných a organizovaných podľa obsahu plánovacej konferencie (napr. syndikáty: koordinačný, politický, spravodajský, pre civilné núdzové plánovanie a ďalšie).

Na plánovacích konferenciách je zastúpená každá členská krajina národnou delegáciou. Vedúci národnej delegácie (vedúci alebo pracovník oddelenia krízového manažmentu) je zároveň členom koordinačného syndikátu.

V marci 2011 sa malo uskutočniť cvičenie CMX 11, ktoré však bolo presunuté na október 2011 vzhľadom na aktivity NATO v Líbyi.

2.3 CIVILNÁ OCHRANA

OKrM na podmienky MO SR každý rok rozpracúva úlohy vyplývajúce zo „Zamerania činnosti ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy a ďalších štátnych orgánov Slovenskej republiky pri plnení úloh krízového riadenia, integrovaného záchranného systému, civilnej ochrany obyvateľstva, civilného núdzového plánovania, ochrany kritickej infraštruktúry a humanitárnej pomoci“ v príslušnom kalendárnom roku ministrom vnútra SR. Úlohy pre jednotlivé organizačné zložky MO SR sú rozpracované do úlohového listu ministra obrany SR.

Na základe podkladov od priamo podriadených právnických osôb, ktorých zakladateľom a zriaďovateľom je MO SR, OKrM vedie prehľad rizík, ktoré

predstavujú pre svoje okolie pri skladovaní, manipulácii s nebezpečnými látkami, prípadne pri inej nebezpečnej činnosti. Prehľad obsahuje údaje o druhu, množstve, spôsobe uskladnenia a riziku, ktoré môžu právnické osoby v rámci činnosti predstavovať pre svoje okolie a pre zamestnancov a je v pravidelných intervaloch aktualizovaný. Obdobný prehľad spracúva a pravidelne aktualizuje na základe požiadavky OKrM aj generálny štáb OS SR podľa podkladov priamo podriadených útvarov a zariadení generálneho štábu OS SR a podriadených útvarov a zariadení jednotlivých veliteľstiev.

Podľa prehľadov uvedených v predchádzajúcom odseku sú v súlade s § 9 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva pravidelne vykonávané kontroly plnenia ustanovení uvedeného zákona u vybraných právnických osôb a vojenských útvarov.

2.4 INFORMAČNÝ PORTÁL OKRM

Pre zabezpečenie plnenia úloh v oblasti informačného systému vytvorilo OKrM informačný portál OKrM. Tento portál je zameraný na krízový manažment v pôsobnosti rezortu obrany. Portál zlučuje neutajované informácie a jeho ambíciou je vytvoriť ucelený systém informácií s nástrojmi nápomocnými pri príprave na riešenie krízových situácií a pri ich riešení. Účelom portálu je zvýšenie reálnej pripravenosti rezortu obrany na riešenie krízových situácií.

Portál je umiestnený v doméne „mil“ a je prístupný každému v rezorte obrany, kto má do domény „mil“ prístup. Portál OKrM vystupuje ako

- zdroj informácií pri riešení krízových situácií
- príprava na riešenie krízových situácií
- personálna príprava
- informačná základňa stále aktualizovaných údajov,
- nástroj kontroly, porovnávania, úplnosti,
- tréning a samopríprava,
- komunikačný uzol OKrM so zložkami rezortu obrany,
- otvorený systém pre dopĺňovanie relevantných informácií

3 INŠTITUCIONÁLNY RÁMEC KRÍZOVÉHO MANAŽMENTU

Na plnenie úloh pri riešení mimoriadnej udalosti, pri príprave na riešenie krízových situácií a pri ich riešení sa určujú v stave bezpečnosti alebo sa vytvárajú v období krízovej situácie

- a) výkonné orgány,
- b) skupiny.

3.1 VÝKONNÉ ORGÁNY

Najdôležitejšie výkonné orgány ministerstva obrany sú pohotovostná časť krízového štábu a samotný krízový štáb.

Pohotovostná časť krízového štábu

Pohotovostná časť krízového štábu je výkonným orgánom MO SR na plnenie úloh pri riešení mimoriadnej udalosti, príprave na riešenie krízovej situácie a pri ich riešení. Zabezpečuje sa nepretržite, spravidla na jeden týždeň. Pohotovostná časť krízového štábu je zložená z vedúceho a troch členov; jej konkrétne zloženie upravujú smernice MO SR č. 39/2009. OKrM vypracúva ročný prehľad určenia členov pohotovostnej časti krízového štábu v spolupráci s dotknutými organizačnými zložkami MO SR. Ročný prehľad určenia členov pohotovostnej časti krízového štábu schvaľuje minister obrany SR. Na základe ročného prehľadu OKrM vypracúva týždenný prehľad určenia členov pohotovostnej časti krízového štábu.

Pohotovostná časť krízového štábu najmä

- a) rieši mimoriadnu udalosť v spolupráci s pohotovostnou časťou operačného centra,
- b) rieši krízovú situáciu v spolupráci s pohotovostnou časťou operačného centra do času dosiahnutia pohotovosti krízového štábu
- c) bezodkladne oznamuje ministrovi obrany SR vznik krízovej situácie, mimoriadnej udalosti alebo hrozby, ktoré ju môžu spôsobiť,
- d) navrhuje ministrovi obrany SR povolanie alebo uvádzanie krízového štábu do pohotovosti a podľa jeho nariadenia prostredníctvom stáleho operačného dozorného povolá alebo uvedie krízový štáb do pohotovosti,
- e) plní úlohy evakuačnej komisie ministerstva.

O vzniku mimoriadnej udalosti, o vyhlásení mimoriadnej situácie a o hrozbe vzniku krízovej situácie informuje vedúceho pohotovostnej časti krízového štábu stály operačný dozorný. Vedúci pohotovostnej časti krízového štábu nariadi stálemu operačnému dozornému ministerstva povolať na pracovisko členov pohotovostnej časti krízového štábu v užšom alebo plnom zložení na základe zhodnotenia potreby jednotlivých členov. Pohotovostná časť krízového štábu sa na pracovisko musí dostaviť v čase stanovenom pre služobný čas a čas mimo služby.

Pohotovostná časť krízového štábu postupuje pri plnení úloh podľa metodík činnosti, ktoré spracúva OKrM a schvaľuje predseda krízového štábu MO SR, ktorým je štátny tajomník MO SR. Pohotovostná časť krízového štábu skončí svoju činnosť po dosiahnutí pohotovosti krízového štábu alebo po skončení dôvodov, pre ktoré bola zvolaná; vedúci pohotovostnej časti krízového štábu informuje ministra o spôsobe plnenia úloh a o prijatých opatreniach. V prípade zvolania krízového štábu, vedúci pohotovostnej časti krízového štábu informuje krízový štáb o spôsobe plnenia úloh a o prijatých opatreniach na prvom rokovaní krízového štábu.

Krízový štáb

Krízový štáb je výkonným orgánom MO SR na riešenie krízovej situácie. Jeho hlavné úlohy sú nasledovné:

- a) analyzuje riziká krízovej situácie,
- b) navrhuje opatrenia na riešenie krízovej situácie,
- c) koordinuje činnosť organizačných zložiek MO SR pri príprave na riešenie krízovej situácie a pri jej riešení,
- d) prerokúva a pripravuje návrhy súvisiace s riešením krízovej situácie na rokovanie ministra obrany v ústrednom krízovom štábe, vo vláde SR a v Bezpečnostnej rade SR,

- e) informuje ministra obrany o priebehu krízovej situácie a o prijatých opatreniach na jej riešenie; zabezpečuje prehľad o silách a prostriedkoch použitých na riešenie krízovej situácie a o silách a prostriedkoch pripravených na použitie,
- f) rozpracúva úlohy, ktoré ministromi uloží vláda SR a Bezpečnostná rada SR,
- g) rozpracúva úlohy podľa uznesenia ústredného krízového štábu,
- h) koordinuje opatrenia na uvádzanie do pohotovosti, plnej pohotovosti alebo do bojovej pohotovosti,
- i) kontroluje plnenie opatrení na riešenie krízovej situácie a navrhuje ministromi obrany prijatie opatrení na odstránenie zistených nedostatkov,
- j) vyhodnocuje a zovšeobecňuje postupy pri riešení krízovej situácie a využíva ich vo svojej činnosti.

Krízový štáb tvorí predseda (štátny tajomník ministerstva obrany), dvaja podpredsedovia (vedúci služobného úradu MO SR a zástupca náčelníka generálneho štábu OS SR) a členovia (generálny riaditeľ jednotlivých sekcií ministerstva obrany, riaditeľ spravodajských služieb, riaditeľ vojenskej polície a riaditeľ úradu právnych služieb).

Predseda krízového štábu

- a) navrhuje ministromi obrany povolanie alebo uvedenie krízového štábu do pohotovosti,
- b) informuje ministra obrany o priebehu krízovej situácie alebo hrozby, ktorá ju môže bezprostredne spôsobiť,
- c) riadi rokovanie krízového štábu,
- d) predkladá ministromi obrany na schválenie návrh na riešenie krízovej situácie,
- e) schvaľuje uznesenia krízového štábu a predkladá ich ministromi obrany,
- f) schvaľuje zastupovanie podpredsedu a člena krízového štábu,
- g) schvaľuje písomný záznam z rokovania krízového štábu.

Podpredseda krízového štábu

- a) navrhuje predsedovi krízového štábu povolanie alebo uvedenie krízového štábu do pohotovosti,
- b) oznamuje predsedovi a tajomníkovi krízového štábu neúčast' na rokovaní krízového štábu,
- c) zastupuje predsedu krízového štábu na základe jeho poverenia a informuje ho o plnení úloh počas zastupovania.

Člen krízového štábu

- a) navrhuje predsedovi krízového štábu povolanie alebo uvedenie krízového štábu do pohotovosti,
- b) oznamuje predsedovi a tajomníkovi krízového štábu neúčast' na rokovaní krízového štábu,
- c) má prehľad o silách a prostriedkoch plánovaných na riešenie krízovej situácie a o plnení úloh v organizačných zložkách vo svojej pôsobnosti,
- d) navrhuje plnenie úloh na úseku obrany štátu a podieľanie sa organizačných zložiek vo svojej pôsobnosti na plnení úloh OS SR pri riešení krízovej situácie,
- e) pri príprave materiálu na rokovanie krízového štábu koordinuje návrhy opatrení na riešenie krízovej situácie s vecne príslušným podpredsedom alebo s vecne príslušným členom krízového štábu.

Krízový štáb sa vo svojej činnosti podporuje tajomník krízového štábu a sekretariát krízového štábu, ktorého členmi sú zamestnanci OKrM. Krízový štáb sa riadi štatútom, ktorý je súčasťou nariadenia ministra obrany č. 40/2009 o krízovom štábe.

Rokovanie krízového štábu sa uskutočňuje podľa príslušnej metodiky činnosti a v čase, ktorý určí minister obrany alebo predseda krízového štábu. Môže byť uskutočnené v plnom, užšom alebo rozšírenom zložení, ktoré závisí od situácie na základe ktorej bol krízový štáb zvolaný. Rokovania krízového štábu sa môže zúčastniť aj spoloční predkladatelia prerokovávaného materiálu prípadne vedúci koordinačnej skupiny.

3.2 SKUPINY

Na plnenie úloh pri riešení mimoriadnej udalosti, pri príprave na riešenie krízových situácií a pri ich riešení v stave bezpečnosti alebo v období krízovej situácie sa vytvárajú tieto skupiny:

- a) skupiny na podporu krízového štábu,
- b) koordinačné skupiny,
- c) skupina na zabezpečenie mobilizácie ozbrojených síl,
- d) skupina na zabezpečenie záložného vojnového pracoviska.

Zloženie a stanovené úlohy skupín na podporu krízového štábu a koordinačných skupín sú uvedené v smerniciach ministerstva obrany č. 39/2009 o príprave na riešenie krízových situácií a o ich riešení.

4 ZÁVER

Aj napriek tomu, že sa úroveň krízového manažmentu na ministerstve obrany postupom času zvyšuje, je nevyhnutné venovať pozornosť najmä príprave a zdokonaľovaniu zainteresovaných subjektov.

Veľký prínos pre oblasť krízového manažmentu, nielen na rezortnej, ale aj na národnej úrovni by predstavovalo schválenie Koncepcie bezpečnostného systému a následne zákona o krízovom manažmente, ktorým by sa odstránili legislatívne nedostatky v súčasne platných zákonoch. Z pohľadu OKrM stále v SR absentuje nadrezortný orgán, ktorý by zastrešoval oblasť krízového manažmentu.

Článok recenzoval:
Ing. Jozef Ristvej, PhD